

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. (2003). Особистісно орієнтоване виховання. Київ: Либідь, 280.
2. Кенні Д. Т. (2011). Психологія сценічної тривожності музикантів. Оксфорд: Oxford University Press, 365.
3. Масол Л. М. (2012). Теорія і методика мистецької освіти. Київ: Освіта, 272.
4. Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України, 264.
5. European Commission (2018). Key Competences for Lifelong Learning (Ключові компетентності для навчання впродовж життя). Brussels: European Union, 12.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.64>

Інна Соколовська
м. Вінниця, Україна
e-mail: inessa37sokol@gmail.com

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СОЛЬФЕДЖІО ТА МУЗИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються актуальні питання розвитку творчих здібностей учнів у закладах початкової мистецької освіти на уроках сольфеджіо та музичної літератури. Обґрунтовується необхідність переходу від навчання, що зводиться переважно до запам'ятовування та відтворення матеріалу, до активних форм роботи, у яких учень стає учасником творчого процесу. Запропоновано систему роботи, що передбачає систематичне залучення дітей до концертної, проєктної та музично-театралізованої діяльності. Доведено, що поєднання теоретичних знань із практичним мистецьким досвідом сприяє розвитку креативності, самостійності, сценічної впевненості та культурної компетентності.

Ключові слова: творчі здібності, сольфеджіо, музична література, мистецька освіта, проєктна діяльність, концертна практика, інтеграція мистецтв.

Abstract. The article examines current issues of developing students' creative abilities in primary art education institutions during solfeggio and music literature classes. The necessity of moving from predominantly reproductive learning (memorization and repetition) to active, creative forms of educational work is substantiated. A system of involving students in concert, project and musical-theatrical activities is proposed. It is proved that combining theoretical knowledge with practical artistic experience promotes creativity, independence, stage confidence and cultural competence.

Keywords: creative abilities, solfeggio, music literature, art education, project-based learning, concert practice, integration of arts.

Сучасна мистецька освіта в Україні переживає період активного оновлення. Змінюються підходи до навчання, з'являються нові вимоги до результатів освітнього процесу. Саме такими пріоритетами у підготовці

фахівців у галузі початкової мистецької освіти керуються викладачі вищої школи (Б.Брилін, О. Верещагіна-Белявська, Н.Мозгальова, А. Новосадова, О.Теплова, інші). «Основою професійних якостей музиканта є його практична діяльність, що вимагає належного рівня теоретичної підготовки, а саме знань з теорії та історії музики, сольфеджіо, гармонії, аналізу музичних творів. Їх здобуття є метою музично-теоретичних дисциплін» (Теплова О., Мозгальова Н., Мартинюк А., 2022, с.308).

Сьогодні важливо не лише навчити дитину правильно читати ноти, визначати інтервали чи знати біографії композиторів. Не менш важливо сформувати здатність мислити творчо, висловлювати власну думку, емоційно переживати музику та застосовувати знання на практиці.

Тривалий час у викладанні теоретичних дисциплін переважало так зване репродуктивне навчання. Це такий спосіб роботи, коли учні переважно запам'ятовують інформацію і відтворюють її на уроці або під час контролю знань. Наприклад, на сольфеджіо діти можуть багаторазово повторювати ритмічні формули чи інтервали за зразком, а на музичній літературі - переказувати біографічні відомості про композитора. Такий підхід має свою цінність, адже без базових знань неможливий подальший розвиток. Проте якщо навчання обмежується лише повторенням і відтворенням, воно не забезпечує повноцінного розвитку творчих здібностей.

Сучасні вимоги орієнтують педагога на активізацію учня, залучення його до діяльності, у якій знання стають інструментом для створення власного творчого продукту. Саме тому особливої актуальності набуває пошук таких форм роботи, які поєднують теоретичну підготовку з практичною мистецькою діяльністю.

Метою статті є обґрунтування ефективності розвитку творчих здібностей учнів на уроках сольфеджіо та музичної літератури шляхом систематичного залучення їх до концертної, проєктної та музично-театралізованої діяльності в умовах оновлення початкової мистецької освіти.

Теоретичні основи розвитку творчості.

Творчі здібності - це не лише вміння вигадувати щось нове. Це здатність самостійно мислити, знаходити нестандартні рішення, емоційно реагувати на мистецтво, поєднувати знання з різних сфер.

Як зазначає Іван Бех, розвиток особистості відбувається лише за умови її активної участі у діяльності (Бех, 2003, с.128). Людмила Масол підкреслює, що мистецька освіта має формувати цілісне художнє мислення та здатність до творчого самовираження (Масол, 2012, с. 56).

Отже, головне завдання педагога - створити такі умови, у яких учень не лише сприймає інформацію, а й використовує її у власній творчій діяльності. Галина Падалка стверджує: «Поза залученням учнів до творчої діяльності навчання мистецтва витрачає сенс» і називає «серед провідних компонентів навчальної творчої діяльності в мистецтві наступні: логічне мислення; емоційні переживання; інтуїтивне осягнення змісту художніх образів; уяву» (Падалка,

2008, с.10). Дослідниця вивчає «раціональні підходи», які вважає «характерними для постановки творчого завдання, висунення творчої мети і її інтелектуального обґрунтування» (там само).

Практичні шляхи реалізації.

1. Концертна діяльність

Концертна практика є одним із найефективніших способів розвитку творчих здібностей. Підготовка до виступу спонукає учня не просто виконати завдання, а осмислити його, знайти емоційне наповнення.

На уроках сольфеджіо це може бути:

- виконання авторських ритмічних композицій;
- імпровізація на заданий мотив;
- ансамблеве музикування.

На уроках музичної літератури:

- підготовка творчих розповідей про композиторів;
- створення коротких сценічних етюдів;
- проведення інтерактивних музичних вікторин.

Участь у концертах формує сценічну культуру, відповідальність, уміння працювати на результат.

2. Проектна діяльність

Проектна робота передбачає створення конкретного підсумкового продукту. Це може бути презентація, дослідження, відеоматеріал, тематичний музичний вечір.

Переваги такої діяльності:

- розвиток самостійності;
- формування навичок планування;
- вміння працювати в команді;
- розвиток критичного мислення.

Учні не просто вивчають матеріал, а застосовують його у нових умовах.

3. Музично-театралізовані постановки

Поєднання музики, слова та сценічного руху значно поглиблює сприйняття матеріалу. Інсценізація біографічних епізодів композиторів або створення тематичних композицій дозволяє дітям прожити історичний матеріал емоційно.

Такі форми роботи:

- активізують уяву;
- розвивають артистизм;
- формують цілісне сприйняття мистецтва;
- сприяють подоланню психологічних бар'єрів.

Результативність запропонованого підходу

Систематичне поєднання теоретичного навчання з концертною та проектною діяльністю дає такі результати:

- зростає інтерес до теоретичних дисциплін;
- підвищується якість засвоєння матеріалу;
- розвивається впевненість у власних можливостях;

- формується здатність до творчого самовираження;
- посилюється мотивація до навчання.

Теоретичні предмети перестають сприйматися як абстрактні та складні. Вони стають частиною живого мистецького процесу.

Отже, розвиток творчих здібностей учнів у процесі викладання сольфеджіо та музичної літератури потребує активного поєднання знань і практики. Перехід від простого запам'ятовування до творчого застосування матеріалу забезпечує більш глибоке та усвідомлене засвоєння.

Залучення до концертної, проєктної та музично-театралізованої діяльності створює умови для формування креативної, впевненої та культурно обізнаної особистості. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до мистецької освіти та сприяє гармонійному розвитку учнів.

Список використаних джерел:

- 1.Бех І. (2003). Особистісно орієнтоване виховання. Київ: Либідь, 128.
- 2.Кенні Д. (2011). Психологія сценічної тривожності музикантів. Оксфорд: Oxford University Press, 365.
- 3.Масол Л. (2012). Теорія і методика мистецької освіти. Київ: Освіта, 272.
- 4.Падалка Г. (2008). Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України, 274.
- 5.Теплова О.Ю., Мозгальова Н. Г., Мартинюк А. А. (2022). Інноваційні підходи до вивчення музично-теоретичних дисциплін в системі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (32), Кам'янець-Подільський, 308–317.
- 6.European Commission. (2019). Key Competences for Lifelong Learning (Ключові компетентності для навчання впродовж життя). Brussels: European Union, 12.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.65>

Ірина Гринчук

м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0001-5383-8665

e-mail: iryna.hk77@gmail.com

Олена Спольська

м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0002-2397-2035

e-mail: olenadovbush84@gmail.com

Наталія Овод

м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0003-3299-8381

e-mail: ovodnatalya583@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАВСЬКИХ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Процеси модернізації процесу підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх вчителів музики та музичного мистецтва, актуалізує проблему модифікації навчально-методичного забезпечення освітнього процесу. Особливої ваги набуває завдання постійного оновлення репертуарних списків, збагачення їх творами українських композиторів, що стає підґрунтям для культурної ідентифікації та подальшого самовдосконалення музикантів-педагогів, основою для організації ефективної художньої комунікації. Проблема висвітлено на прикладі обов'язкових та авторських курсів, впроваджених на факультеті мистецтв.

Ключові слова: мистецька освіта, навчально-методичне забезпечення, твори українських композиторів.

Abstract. The processes of modernization of the training process of higher education applicants, in particular future teachers of music and musical art, actualize the problem of modifying the educational and methodological support of the educational process. Of particular importance is the task of updating repertoire lists, enriching them with works by Ukrainian composers, which becomes the basis for cultural self-identification and further self-improvement of musician-teachers, the basis for organizing effective artistic communication. The problem is highlighted on the example of mandatory and author's courses implemented at the Faculty of Arts.

Keywords: art education, educational and methodological support, works of Ukrainian composers.

Фахова підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх музикантів-педагогів, – динамічний процес, який повинен гнучко реагувати на сучасні соціокультурні виклики, на зростаючі вимоги щодо рівня сформованості загальних і фахових компетентностей, що, у свою чергу, обумовлює необхідність модифікації навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

У цьому напрямку, на нашу думку, особливої ваги набуває завдання постійного оновлення репертуарних списків, збагачення їх творами українських композиторів (Гринчук, І., 2021) [1], що стає підґрунтям для культурної самоідентифікації та подальшого самовдосконалення музикантів-педагогів, основою для організації ефективної художньої комунікації на уроках музичного мистецтва згідно до вимог НУШ.

У рамках публікації окреслимо коротко роль і місце українського фортепіанного репертуару на прикладі основних та вибіркового курсів. Серед них: «Аналіз та інтерпретація музики: виконавський та педагогічний аспекти» (для рівня бакалаврів), «Інтерпретація музичних творів: жанрово-стильовий підхід» (для рівня бакалаврів), «Інтерпретація фортепіанних творів українських композиторів» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти) (Гринчук, І., 2023) [2].

Перелічені курси спрямовані на формування основних фахових компетентностей майбутніх музикантів-педагогів, набуття ними досвіду музично-аналітичної та виконавської діяльності, самовираження здобувачів у виконавській та музично-педагогічній діяльності у контексті сучасної проблематики музичної педагогіки та освіти загалом (Гринчук, І., 2025) [4].

Широке залучення інтерактивних та проблемних методів організації навчання, можливостей сучасних комп'ютерних технологій задля створення відповідного аудіо-візуального ряду та ін. спрямовані на аналіз виконавських інтерпретацій відомих українських та європейських виконавців, на створення власної виконавської та музично-педагогічної інтерпретації музичного твору.

Матеріалом для аналізу-інтерпретації виступають вокальні, хорові та інструментальні твори, які здобувачі опановують на фахових курсах; також, відповідно до завдань загальної мистецької освіти, для практичних занять рекомендуються твори із репертуару програм і підручників для ЗЗСО з «Мистецтва» та «Музичного мистецтва». Підкреслимо, що у центрі уваги є твори українських композиторів, аналіз їх стилістики у компаративному контексті різножанрових та різностильових творів зарубіжних композиторів. Окремим блоком є ознайомлення з творами композиторів, пов'язаними із Тернопіллям (Гринчук, І., 2023) [3].

Курс «Інтерпретація фортепіанних творів українських композиторів» є «більш спеціалізованим», що обумовлено акцентом на поглиблення музикознавчої інформації у галузі історії української фортепіанної музики та виконавства, зокрема, осмислення жанрово-стильового підходу до інтерпретації творів на прикладі фортепіанної музики українських композиторів у контексті європейського музичного мистецтва; набуття досвіду створення власної виконавської та музично-педагогічної інтерпретації зразків різних жанрів фортепіанної музики українських митців, підготовки творчих проєктів (Гринчук, І., 2023) [4].

Так, студенти класу залучалися до участі у проведених нами лекціях-концертах «Сторінками української музики» на базі музичних шкіл міста